

ผลิตบัณฑิตสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ไปทำไม?

วิมลฉัตร หอมเนียม

จุฑารัตน์ แก้วกลัด

นภัสรพี มานพ

นิราวรรณ ลักษณะานุรักษ์

เทวดล อ่อนสัมฤทธิ์

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

farah.creator@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2018.14

บทคัดย่อ

เนื่องจากในปัจจุบันเกิดปัญหาบัณฑิตจบใหม่ระดับปริญญาตรีว่างงานเป็นจำนวนมาก สาเหตุหลักของการว่างงาน คือในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา เกิดจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีการผลิตนักศึกษาออกมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน (Phawathaksa, 2561) สาเหตุดังกล่าวจึงเป็นที่มาของข้อถกเถียงถึงความสำคัญของบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ว่ามีการผลิตบัณฑิตสายนี้ไปทำไม เพราะเมื่อจบออกมา ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าทำงานตามสาขาวิชาที่ตนเรียนมา หรือบางคนจบออกมาแล้วเกิดปัญหาการว่างงาน เนื่องจากไม่มีตำแหน่งงานรองรับ เพราะสังคมไทยในปัจจุบัน ต้องการ บัณฑิตสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อมาสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศในด้านอุตสาหกรรมโรงงานต่าง ๆ ทำให้รัฐบาลมีการออกนโยบายการศึกษาที่เน้นให้ความสำคัญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นพิเศษ และลดจำนวนการรับนักศึกษาสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ลง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น

ถ้าถามว่าทำไมจึงต้องมีการผลิตบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์? ก็เพราะว่าสังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญช่วยทำความเข้าใจ ช่วยในการปรับตัว และช่วยในการพัฒนามนุษย์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง กาลเวลาเหมือนทำให้ความรู้ แนวคิดทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นั้นหยุดนิ่ง แต่แท้ที่จริงแล้ว แนวคิดในศาสตร์นี้มีความเป็นพลวัต เป็นศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงจนถึงปัจจุบัน ศาสตร์ทุกแขนงบนโลกใบนี้ย่อมมีความสำคัญในตัวเอง และทำงานเชื่อมโยงกัน สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ มิได้มีศาสตร์ใดสำคัญไปกว่ากัน เป็นศาสตร์ที่ต้องทำงานร่วมกัน เปรียบเสมือนร่างกายของมนุษย์ ที่อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายต้องทำงานประสานกันจึงจะสมบูรณ์ หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งก็จะทำให้ระบบของร่างกายนั้นไม่สมบูรณ์ งานเขียนชิ้นนี้จึงอยากจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสังคมไทย

[วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 37 ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ.2561]

คำสำคัญ: สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, อัตราการสำเร็จการศึกษา, ความสำคัญ, การจ้างงาน

Why We Need to Produce Social Sciences and Humanities Under Graduates

Wimonchat Homneam

Jutharat Kaewklad

Naphatrapee Manop

Nirawan Lukkananuruk

Tewadon Onsomrith

Faculty of Sociology and Anthropology

Thammasat University

farah.creator@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2018.14

Abstract

Over the past six years, the dramatic increase in the number of Thai graduates with bachelor's degrees has led to rising unemployment among young adults, while workers without such degrees regularly find employment in the current labor market. This has caused disagreement over the importance of social science and humanities degrees. Most degree recipients do not finally work in jobs associated with their fields of study. Some wind up unemployed, chiefly because no position appropriate for their training and skills is available. Thai society has more immediate need of graduates with science and technology degrees to support the national economy in factory and industrial jobs. The government has duly issued educational policies focusing science and technology, while reducing the number of admissions to faculties of social science and humanities to address the problem. Yet graduates in the social sciences and humanities are essential for the societal health of the Kingdom.

Since ancient Greek times, the venerable study of social science has been of constant vital assistance for people's understanding, adaptation, and environmental development. While popular ideas about social science and humanities degrees may stagnate, the actual fields of study are highly dynamic, widely applicable, and up to date. Like all other sciences, the subjects of social sciences as well as humanities and science cooperate symbiotically, indicating their ongoing and increasing importance in Thai society.

[Thammasat Journal, Volume 37 No. 2, 2018]

Keywords: Social sciences and humanities, Graduation rates, Importance, Employment

บทนำ

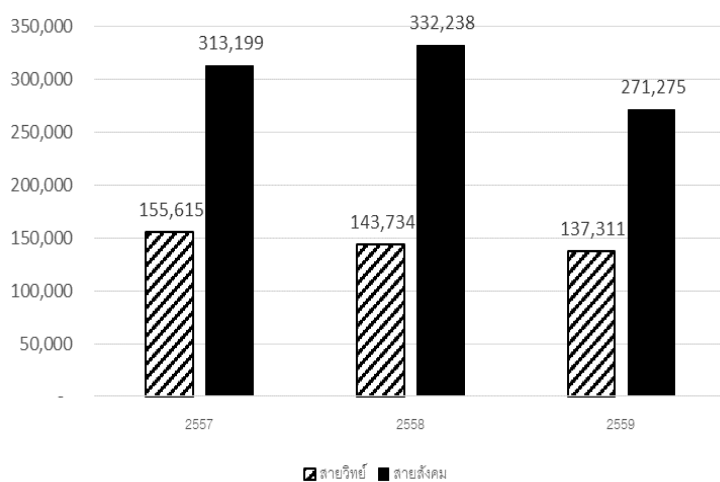
ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาบัณฑิตจบใหม่ระดับปริญญาตรีว่างงานเป็นจำนวนมาก ปัญหาการว่างงานและปัญหาผู้ที่สำเร็จการศึกษาจำนวนมากไม่ได้ทำงานตามสาขาวิชาที่ตนศึกษามา เนื่องด้วยสาขาวิชาที่ตนเรียนมาไม่ตรงตามที่ตลาดแรงงานในประเทศต้องการ ซึ่งแต่ละช่วงเวลา ตลาดแรงงานต่างต้องการคนทำงานที่แตกต่างกัน อย่างในปัจจุบันแรงงานที่ตลาดต้องการเป็นพิเศษคือ แรงงานที่ต้องมีทักษะเฉพาะทาง เช่น งาน IT งานขายและพัฒนาธุรกิจ หรืองานวิศวกรรม เป็นต้น (จีอบสถิตปี, 2560) ซึ่งบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มาจากสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร้อยละ 70 สายวิทยาศาสตร์มีผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีเพียงร้อยละ 30 ทำให้มีข้อถกเถียงเกี่ยวกับบัณฑิต สายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ว่าจะผลิตนักศึกษาทำไม เพราะจะออกไปก็ไม่มีตำแหน่งงาน อย่างที่กล่าวไปข้างต้นว่า ตลาดแรงงานในประเทศต้องการคนทำงานเกี่ยวกับไอที งานวิศวกรรม ทำให้มีนโยบายการศึกษาที่เน้นให้ความสำคัญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นพิเศษ และลดจำนวนการรับนักศึกษาสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ลง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น

บทความชิ้นนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่างๆ อาทิ สถิติ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9-11 และหนังสือ เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ว่าทำไมต้องมีการผลิตบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์? ก่อนที่จะกล่าวถึงความสำคัญและทำไมต้องผลิตบัณฑิตสายนี้ ลองมาทำความรู้จักสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์กันก่อน สังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ สังคมเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะสังคมศาสตร์สายปรัชญา ที่ในอดีตเป็นศาสตร์ที่เรียนกันในหมู่ของชนชั้นสูง เป็นศาสตร์ที่แสดงถึงฐานะของผู้เรียน คือผู้ที่เรียนสายนี้ต้องเป็นคนที่มีฐานะดี และมีเวลาว่าง ไม่ต้องออกไปทำงาน ศาสตร์สายปรัชญาช่วยในการทำความเข้าใจ ช่วยในการปรับตัว และช่วยในการพัฒนามนุษย์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง กาลเวลาเหมือนทำให้ความรู้ แนวคิดทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นั้นหยุดนิ่ง แต่แท้ที่จริงแล้ว แนวคิดในศาสตร์นี้มีความเป็นพลวัต เป็นศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงจนถึงปัจจุบัน ศาสตร์ทุกแขนงบนโลกใบนี้ย่อมมีความสำคัญในตัวเอง และทำงานเชื่อมโยงกัน สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มิได้มีศาสตร์ใดสำคัญไปกว่ากัน เป็นศาสตร์ที่ต้องทำงานร่วมกัน ก็เปรียบเสมือนร่างกายของมนุษย์ ที่อวัยวะต่างในร่างกายต้องทำงานประสานกันจึงจะสมบูรณ์ หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งก็จะทำให้ระบบของร่างกายนั้นไม่สมบูรณ์ เช่นเดียวกับระบบสังคม ถ้าในระบบสังคมมีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว การพัฒนาด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ก้าวไกล แต่มนุษย์จะไม่มีการพัฒนาตัวเอง หยุดนิ่งอยู่กับที่ มนุษย์ในสังคมเป็นปัจเจกมากขึ้น ขาดการปฏิสังสรรค์กัน ซึ่งมันสวนทางกับเทคโนโลยีที่เดินไปข้างหน้าเรื่อย ๆ กลับกันถ้าในระบบสังคมมีความรู้ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพียงอย่างเดียว มนุษย์ในสังคมจะมีการปฏิสังสรรค์กัน มีการรวมกลุ่ม สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการพัฒนาตัวเองของมนุษย์ แต่ในด้านเทคโนโลยีก็จะหยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่ถ้าในระบบสังคมมีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับความรู้ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ควบคู่กันไป จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด สังคม เทคโนโลยีพัฒนาก้าวไกล ศักยภาพของมนุษย์จะพัฒนาเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อระบบสังคมนั้นจะ

กลายเป็นระบบที่สมบูรณ์ และน่าจะมีการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ ไม่วันหยุดนิ่ง ดังนั้นบทความชิ้นนี้จึง
อยากจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสังคมไทย

อัตราการผลิตบัณฑิตคณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กับสายวิทยาศาสตร์ ในช่วง พ.ศ. 2554-2559

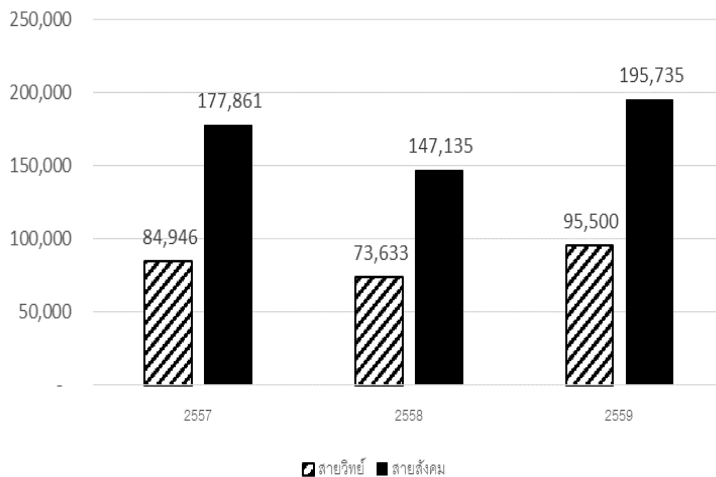
อัตราในการรับนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2557-2559 และอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างอัตราการรับ
นักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2554-2556 กับอัตรานักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2557-2559
ผ่านกราฟแผนภูมิแท่ง ดังรูปด้านล่าง

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแสดงจำนวนนักศึกษาใหม่ ปีการศึกษา 2557-2559

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

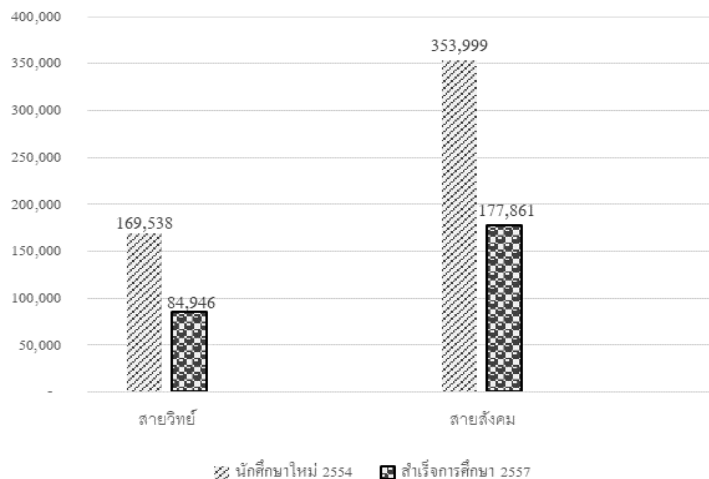
จากรูปแผนภูมิแท่งด้านข้างแสดง ให้เห็นถึงจำนวน นักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2557-2559
ทั้งสายวิทยาศาสตร์และสายสังคมศาสตร์ โดยในปีการศึกษา 2557 มีนักศึกษาใหม่สายวิทยาศาสตร์
155,615 คน สายสังคมศาสตร์ 313,199 คนปีการศึกษา 2558 มีนักศึกษาใหม่สายวิทยาศาสตร์
143,734 คน สายสังคมศาสตร์ 332,238 คน ปีการศึกษา 2559 มีนักศึกษาใหม่สายวิทยาศาสตร์ 137,311
คนสายสังคมศาสตร์ 271,275 ซึ่งในแต่ละปีคณะสายสังคมศาสตร์จะมีจำนวนการรับ การรับ นักศึกษา
ใหม่มากกว่าสายวิทยาศาสตร์ในอัตราส่วน 2:1

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2557-2559

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

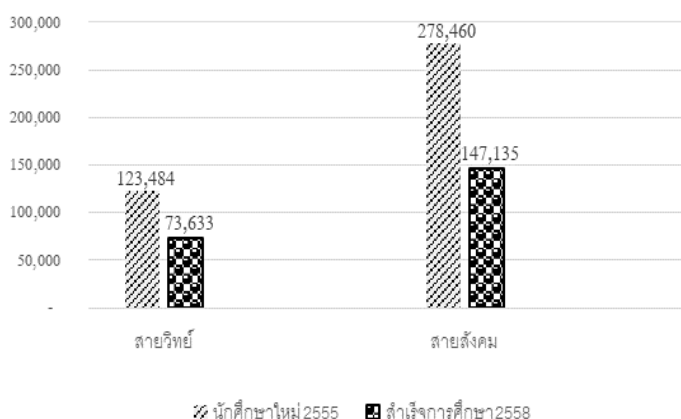
จากรูปแผนภูมิแท่งด้านข้าง แสดงให้เห็นถึงจำนวนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2557-2559 โดยในปีการศึกษา 2557 มีนักศึกษาสำเร็จการศึกษาศายวิทยาศาสตร์ 84,946 คน สายสังคมศาสตร์ 177,861 คน ต่อมาปีการศึกษา 2558 มีนักศึกษาสำเร็จการศึกษาศายวิทยาศาสตร์ 73,633 คน สายสังคมศาสตร์ 147,135 คน และปีการศึกษา 2559 มีนักศึกษาสำเร็จการศึกษาศายวิทยาศาสตร์ 95,500 คน สายสังคมศาสตร์ 195,735 คน ซึ่งในแต่ละปี คณะสายสังคมศาสตร์จะมีจำนวนนักศึกษาสำเร็จการศึกษามากกว่าสายวิทยาศาสตร์ในอัตราส่วน 2:1

ภาพประกอบ 3 เปรียบเทียบผู้เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2554 กับผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2557 ในสายวิทยาศาสตร์ และสายสังคมศาสตร์

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

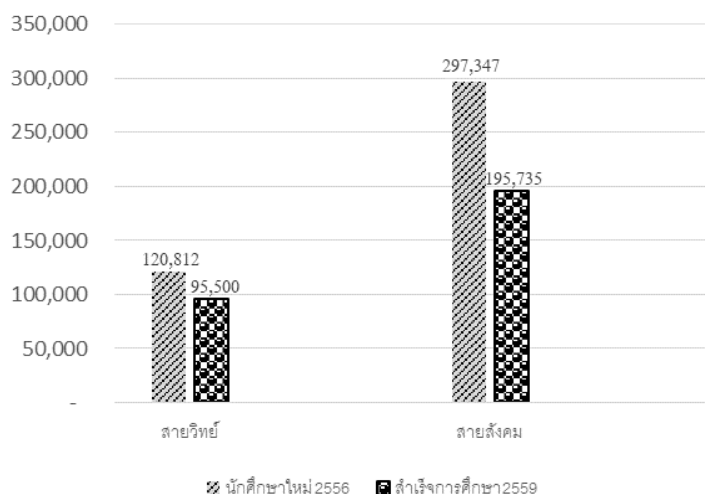
จากรูปแผนภูมิแท่งด้านข้าง แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างจำนวนการรับเข้าศึกษาและการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์กับสายสังคมศาสตร์ ดังนั้นนักศึกษาใหม่สายวิทยาศาสตร์ปีการศึกษา 2554 มีจำนวนทั้งหมด 169,538 คน ปีการศึกษา 2557 มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ทั้งหมด 84,946 คน นักศึกษาใหม่สายสังคมศาสตร์ปีการศึกษา 2554 มีจำนวนทั้งหมด 353,999 คน ต่อมาในปีการศึกษา 2557 มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมด 177,861 คน

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิแสดงเปรียบเทียบผู้เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2554 กับผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2557 ในสายวิทยาศาสตร์ และสายสังคมศาสตร์

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากรูปแผนภูมิแท่ง แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างจำนวนการรับเข้าศึกษาและการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์กับสายสังคมศาสตร์ ดังนี้ นักศึกษาใหม่สายวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2555 มีจำนวนทั้งหมด 123,484 คน ปีการศึกษา 2558 มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ทั้งหมด 73,633 คน และสายสังคมศาสตร์นักศึกษาใหม่ ปีการศึกษา 2555 มีจำนวนทั้งหมด 278,460 คน ปีการศึกษา 2558 มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมด 147,135 คน

ภาพประกอบ 5 เปรียบเทียบผู้เข้าศึกษาในการศึกษา 2554 กับผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2557 ในสายวิทยาศาสตร์ และสายสังคมศาสตร์

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากรูปแผนภูมิแท่งด้านข้าง แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างจำนวนการรับเข้าศึกษาและการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์กับสายสังคมศาสตร์ ดังนั้นนักศึกษาใหม่ สายวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2556 มีจำนวนทั้งหมด 120,812 คน ปีการศึกษา 2559 มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมด 95,500 คน และนักศึกษาใหม่สายสังคมศาสตร์ปีการศึกษา 2556 มีจำนวน ทั้งหมด 297,347 คน ต่อมาในปีการศึกษา 2559 มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมด 195,735 คน

จากกราฟแผนภูมิข้างต้น แสดงให้เห็นถึงจำนวนบัณฑิตของสองสาขาวิชาที่มีอัตราส่วนการรับเข้าและการสำเร็จการศึกษาที่แตกต่างกัน คณะสายสังคมศาสตร์มีจำนวนการรับนักศึกษาใหม่มากกว่าคณะสายวิทยาศาสตร์ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะมีจำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามากกว่าคณะสายวิทยาศาสตร์ ซึ่งถ้าลองเทียบอัตราส่วนการรับเข้าและการสำเร็จการศึกษาของทั้งสองสายเป็นร้อยละเห็นได้ชัดว่าไม่มีความแตกต่างกันเลย ยกตัวอย่างในปี พ.ศ. 2554 มีการรับนักศึกษาใหม่คณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จำนวน 353,999 คน คณะสายวิทยาศาสตร์มีจำนวนนักศึกษาใหม่ จำนวน 169,538 คน และในปี พ.ศ. 2557 มีผู้สำเร็จการศึกษาคณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จำนวน 177,861 คน คณะสายวิทยาศาสตร์มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 84,946 คน จากข้อมูลข้างต้น เมื่อนำมาทำเป็นร้อยละเห็นได้ชัดว่า คณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีผู้สำเร็จการศึกษาร้อยละ 50.24% จากจำนวนการรับเข้าเปรียบเทียบกับความสำเร็จการศึกษา และคณะสายวิทยาศาสตร์มีผู้สำเร็จการศึกษาร้อยละ 50.10% จากจำนวนการรับเข้าเปรียบเทียบกับความสำเร็จการศึกษา

เมื่อลองเปรียบเทียบเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาของทั้งสองสาย ผลปรากฏว่าทั้งสองสายมีเปอร์เซ็นต์จบที่เท่ากัน การที่จะลดจำนวนนักศึกษาคณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ลง สามารถที่ทำได้บนพื้นฐานที่เห็นถึงความสำคัญของคณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ไม่ใช่การลดจำนวนลงเพียงเพราะสาขานี้จบออกไปแล้วไม่มีงานทำ ไม่เห็นประโยชน์ของสายนี้ เพราะการลดจำนวนโดยไม่เห็นถึงความสำคัญของศาสตร์อาจจะทำให้ระบบสังคมเสียความสมดุล ปัจจุบันบัณฑิตคณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์คิดเป็น 70% และบัณฑิตคณะสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคิดเป็น 30% ถ้าจะมีการลดนักศึกษาลงเพื่อให้เกิดความสมดุล คณะสายสังคมศาสตร์เหลือ 50% และคณะสายวิทยาศาสตร์ เพิ่มขึ้นเป็น 50% แต่การกำหนดขนาดประชากรที่เหมาะสมนั้นไม่มีอยู่จริง ว่าขนาดประชากรที่เหมาะสมคือเท่าไร สังคมไทยไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ มีปัจจัยจำนวนมากที่ผันแปรตลอดเวลา ซึ่งส่งผลต่อขนาดประชากรที่เหมาะสม ยกตัวอย่าง ในอดีตสังคมไทยต้องการให้มีบัณฑิตคณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ณ ปัจจุบันประเทศไทยมีบัณฑิตคณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จำนวนมาก ตรงความต้องการในอดีต แต่ในปัจจุบันกลับขัดแย้งกับความต้องการที่ต้องการบัณฑิตคณะสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อมาพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมให้ก้าวหน้า จึงพยายามที่จะเพิ่มบัณฑิตสายนี้ แต่การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรไม่ได้ใช้เวลาสองถึงสามปี แต่อาจจะใช้เวลาเป็นสิบปีต่อการเปลี่ยนแปลงหนึ่งครั้ง

กล่าวโดยสรุปคือขนาดประชากรที่เหมาะสมในวันนี้ อาจจะไม่ใช้ขนาดประชากรที่เหมาะสมในอนาคตก็เป็นได้ (ปราโมทย์, 2543) ถ้าลองเปลี่ยนจากการลดจำนวนบัณฑิตคณะสายสังคม เป็นการเพิ่มคุณภาพให้กับบัณฑิตทุกสาขาให้มีทักษะตรงตามที่ต้องการมา และสามารถนำความรู้ ทักษะไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดจะดีกว่าไหม ถ้าเรามองสังคมเป็นร่างกาย สาขาวิชาต่างๆ เปรียบเสมือนอวัยวะในร่างกาย เช่น สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นแขนซ้าย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแขนขวา ถ้ามองแบบนี้ทุกศาสตร์วิชาที่มีความสำคัญเหมือนกัน หากจะมองให้ชัดขึ้น ผู้เขียนขอนำทฤษฎีโครงสร้างและการหน้าที่ ของเอมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) มาช่วยในการวิเคราะห์ในประเด็นนี้

เอมิล เดอร์ไคม์ กล่าวว่า สังคมเป็นระบบๆ หนึ่ง ซึ่งระบบๆ นั้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และแต่ละระบบจะมีขอบเขตแน่นอน พร้อมทั้งมีกระบวนการรักษาบูรณาการของอาณาเขตนั้นไว้เสมอ

ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ของเดอร์ไคม์ต้องการอธิบายว่าสังคมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เฉพาะและพึ่งพาอาศัยเหมือนกับอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายที่ช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ด้วย กล่าวคือหน่วยต่าง ๆ ในสังคมจะถูกมองเหมือนเป็นอวัยวะที่มีหน้าที่จรรโลงให้สังคมดำรงอยู่ได้ ถ้าหน่วยต่าง ๆ ในสังคมไม่ทำงานก็จะส่งผลให้สังคมล่มสลาย ในทางมานุษยวิทยา ทฤษฎีหน้าที่นิยมเป็นสกุลความคิดหนึ่งที่เกิดขึ้น โดยนักมานุษยวิทยาที่สำคัญสองคน คือ โบรินสโลว์ มัลลินอฟสกี ซึ่งมองสถาบันสังคมจะทำหน้าที่ช่วยให้อุคคลดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สถาบัน ส่วนเรดคลิฟฟ์-บราวน์ อธิบายว่าสังคมคือระบบความสัมพันธ์ที่หน่วยต่าง ๆ จะสร้างกฎเกณฑ์เพื่อจรรโลงให้สังคมอยู่ได้

ถ้าเปรียบเทียบโครงสร้างของสังคมของผู้ศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นร่างกาย มี วิทยาศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ เป็นสองระบบภายในร่างกาย และภายในระบบประกอบไปด้วย สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีผู้ศึกษาเป็นตัวทำหน้าที่เรียนรู้การทำงาน จะบอกได้อย่างไรว่าอวัยวะใดไม่สำคัญ หรือ อวัยวะใดสำคัญมากไปกว่าอวัยวะอื่น ในเมื่อทุก ๆ อวัยวะมีหน้าที่ที่สำคัญเป็นหนึ่งเดียวกันคือการขับเคลื่อนร่างกายให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ การตัดอวัยวะ หรือ ลดจำนวนอวัยวะนั้น จะทำให้ร่างกายดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นจริงหรือ

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 -11 (2540-2559)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีการทำแผนพัฒนาออกมาอยู่เรื่อย ๆ และมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนัศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังนี้

1. เป้าหมายเชิงคุณภาพ

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 เป้าหมายหลักในการพัฒนาคือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการ ทั้งวิชาพื้นฐานทั่วไปที่จะต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงวิชาเฉพาะทางตามความชำนาญของแต่ละสถาบันด้วย การขยายโอกาสการเข้าสู่วิชาการศึกษาระดับอุดมศึกษาและความเท่าเทียมกันทั้งในแง่ของภูมิศาสตร์ สังคม และ เศรษฐกิจของโอกาสทางการศึกษาด้วย ประสิทธิภาพในการบริหารอุดมศึกษาและระบบการ ตรวจสอบ กล่าวคือการจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงการบริหาร เหล่านี้ต้องโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ทั้งกลไกและกระบวนการ ผลผลิตของอุดมศึกษาที่ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งแง่ปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ให้มีคุณภาพและสามารถไปสร้างประโยชน์และพัฒนาประเทศชาติได้จริง ต่อมาในด้านความเป็น สากของอุดมศึกษา การจัดการวิชาการเรียนการสอนและโลกทัศน์ที่มีความเป็นสากล รวมถึงให้ สถาบันและตัวผู้เรียนมีโอกาสในเวทีภูมิภาคที่เป็นสากลมากขึ้น และประการสุดท้าย การมีส่วนร่วม ในการจัดการอุดมศึกษาของภาคเอกชนและการใช้การบริหารแบบเอกชนในสถาบันอุดมศึกษาของ รัฐ มีความร่วมมือระหว่างสถาบันรัฐและเอกชนมากขึ้น และภาคเอกชนจะเข้ามาบริหารในส่วนที่ จำเป็นมากขึ้น

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 เป็นการวางเป้าหมายเชิงรุกให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยีและวัฒนธรรม เพื่อให้สังคมไทยเป็น สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์เอื้ออาทรต่อกัน รวมถึงให้ สังคมไทยมีการกระจายโอกาสกันอย่างทั่วถึงเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนใน สังคม ซึ่งจะมุ่งเน้นพัฒนาในเชิงคุณภาพแทนปริมาณเพื่อลดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา มุ่ง กระจายการจัดการการศึกษาไปสู่ภาคเอกชนและภาคท้องถิ่นโดยให้มีส่วนร่วมในการวางรากฐาน กรอบแนวคิดการพัฒนาอุดมศึกษามากขึ้น รวมถึงมุ่งกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มแรงงาน มากขึ้น และให้สถาบันอุดมศึกษามีมาตรฐานที่เท่าเทียมและสามารถตรวจสอบได้ การให้ ความสำคัญของสาขาวิชาต่างๆเอง ในกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้นมุ่งเน้นไปที่วิชา วิทยาศาสตร์พื้นฐานอย่างคณิตศาสตร์ สถิติ เคมี ฟิสิกส์และชีววิทยา รวมถึงกลุ่มวิทยาการ คอมพิวเตอร์และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ได้แก่ แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เภสัชศาสตร์ และวิทยาศาสตร์และ
สาธารณสุขศาสตร์ และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มุ่งเน้นสาขาวิชาภาษา
สาขานิติศาสตร์ และสาขาเกี่ยวกับการบริการและการท่องเที่ยว

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับที่ 10 ได้คำนึงถึงเป้าหมายในการที่จะผลิต
บัณฑิตให้มีศักยภาพเพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานให้
ได้มากที่สุด กล่าวคือบัณฑิตจะต้องมีคุณภาพในการที่จะสามารถคิดวิเคราะห์ได้ มีความคิด
สร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่เพียงเท่านั้นแต่ยังเน้นในเรื่องการส่งเสริม
ให้บัณฑิตมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ยังมีการติดตาม
และพัฒนานักศึกษาหลังจากสำเร็จการศึกษาเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ใหม่ๆ ให้กับบัณฑิตอีก
ด้วย ในการวัดความพร้อมของบัณฑิตหลังจากสำเร็จการศึกษามาใหม่นั้นจะต้องผ่านการทดสอบ
เพื่อรับใบประกอบวิชาชีพหรือใบรับรองคุณวุฒิเฉพาะสาขา ในทุกๆหลักสูตร เพื่อเป็นตัวประกัน
คุณภาพของบัณฑิตภายในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งกระบวนการในการที่จะนำบัณฑิตเข้าสู่
ตลาดแรงงานได้นั้นมีการใช้กลไกของสหกิจศึกษาซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา
และภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรมและหน่วยงานในภาครัฐ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้
เข้าใจระบบการทำงานเพื่อที่จะสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วหลังจากสำเร็จการศึกษาและให้มี
มุมมองในงานอาชีพที่กว้างขึ้นรวมถึงเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของบัณฑิต

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับที่ 11 ได้สร้างความตระหนักในคุณค่าของ
อุดมศึกษาโดยเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ (Quality Education) โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์รวม
ด้านอุดมศึกษาเพื่อเป็นเป้าหมายในการบริหารอุดมศึกษาของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ด้วย รวมถึงการตระหนักถึงการยกระดับคุณภาพบัณฑิต โดยเปลี่ยน
กระบวนการทัศน์การเรียนรู้ของบัณฑิต ให้มีคุณภาพตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาอย่าง
น้อย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ด้านทักษะ ทางปัญญา ด้านทักษะ
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร
และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง
ตลอดชีวิต มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของโลกดำรงไว้ซึ่ง เอก
ลักษณะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยที่ สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อให้ บัณฑิตมีคุณภาพระหว่างเก่งงานและเก่งความดีโดยเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม มีสุขภาวะ ทั้ง
ร่างกายและ จิตใจ เพื่อตนเองและสังคม สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพงานที่เปลี่ยนแปลง โดยมีการ
ติดตามประเมิน คุณภาพและพัฒนานักศึกษาหลังจากเข้าสู่ตลาดงาน

2. เป้าหมายเชิงปริมาณ

การกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณนี้ ใช้วิธีประมาณการในภาพรวมของประเทศ ซึ่ง
ครอบคลุมข้อมูล ทุกสถาบันอุดมศึกษา (สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของ
รัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาที่จำกัดรับ และสถาบันอุดมศึกษาไม่
จำกัดรับ ทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนอก สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ) ไม่รวมต่ำกว่า
ระดับปริญญาตรี ดังนี้

จากสถิติเป้าหมายจำนวนการรับนักศึกษาเข้าใหม่, เป้าหมายจำนวนนักศึกษารวมทั้งหมด และเป้าหมายจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในแต่ละฉบับ นั้นมีสัดส่วนที่ค่อนข้างแตกต่างกันออกไป จะเห็นได้ว่าในช่วงปีพ.ศ. 2540-2544 ภายใต้แผนพัฒนา การศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 นั้น มีการเพิ่มสัดส่วนการรับนักศึกษาในกลุ่มสายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มจำนวนขึ้นแต่ในสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นั้นมีจำนวนที่ คงที่ ซึ่งจะเห็นได้จากสัดส่วนร้อยละที่ต่างกันชัดเจนเกินกว่าครึ่งในแต่ละปี ในแผนพัฒนา การศึกษาระดับอุดมศึกษาได้กล่าวว่าในกลุ่มสายวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นั้นมีแนวโน้มที่ จะเพิ่มเป้าหมายการรับนักศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตเฉพาะในสาขาวิชาที่ส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมและ การติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศเท่านั้น อาทิเช่น การบริการและท่องเที่ยว กฎหมายระหว่าง ประเทศเฉพาะด้านต่างๆ และภาษาต่างประเทศที่สำคัญในการสื่อสาร

ตารางที่ 1 ผลสรุปสัดส่วนของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับที่ 8-11 (2540-2559)

หน่วย : คน

แผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา	ปี (พ.ศ.)	สัดส่วนเป้าหมายการ รับนักศึกษาเข้าใหม่	สัดส่วนเป้าหมาย จำนวนนักศึกษารวม ทั้งหมด	สัดส่วนเป้าหมาย จำนวนผู้สำเร็จ การศึกษา
	สัดส่วน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์			
ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)	พ.ศ. 2540	60.1 : 39.9	20.2 : 79.8	25.5 : 74.5
	พ.ศ. 2541	60.1 : 39.9	22 : 78	28 : 72
	พ.ศ. 2542	61 : 39	22.7 : 77.3	29.1 : 70.9
	พ.ศ. 2543	60.5 : 39.5	23.3 : 76.7	30.7 : 69.3
	พ.ศ. 2544	60.6 : 39.4	23.5 : 76.5	30.8 : 69.2
	สัดส่วน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : วิทยาศาสตร์สุขภาพ : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์			
ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549)	พ.ศ. 2545	26.2 : 2.9 : 70.9	24.2 : 3.6 : 72.2	30.3 : 3.4 : 66.3
	พ.ศ. 2546	26.3 : 2.8 : 70.8	24.8 : 3.5 : 71.7	30.2 : 3.3 : 66.5
	พ.ศ. 2547	26.4 : 3 : 70.6	25.3 : 3.5 : 71.2	30.7 : 3.3 : 66
	พ.ศ. 2548	26.4 : 2.9 : 70.7	25.5 : 3.5 : 71	31.1 : 3.3 : 65.6
	พ.ศ. 2549	26.6 : 3 : 70.4	25.7 : 3.5 : 70.8	31.3 : 3.3 : 65.4
ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554)	พ.ศ. 2550	25 : 5 : 70	23 : 5 : 72	23 : 5 : 72
	พ.ศ. 2551	27 : 5 : 68	23 : 6 : 71	23 : 6 : 71
	พ.ศ. 2552	29 : 6 : 65	25 : 6 : 69	25 : 6 : 69
	พ.ศ. 2553	31 : 6 : 63	25 : 7 : 68	25 : 7 : 68
	พ.ศ. 2554	33 : 7 : 60	26 : 7 : 67	26 : 7 : 67
ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559)	พ.ศ. 2555	28 : 7 : 65	24 : 5 : 71	28 : 7 : 65
	พ.ศ. 2556	30 : 7 : 63	25 : 6 : 69	30 : 7 : 63
	พ.ศ. 2557	35 : 10 : 55	29 : 7 : 64	35 : 10 : 55
	พ.ศ. 2558	40 : 15 : 45	34 : 8 : 58	40 : 15 : 45
	พ.ศ. 2559	50 : 20 : 30	40 : 10 : 50	50 : 20 : 30

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 - 11 (2540-2559) มีนโยบายเชิงคุณภาพ ที่แสดงให้เห็นถึงการตระหนักถึงความสำคัญของศาสตร์ทุกแขนง โดยมีเป้าหมายในเชิงคุณภาพ คือ ต้องการผลิตบัณฑิตให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ โดยการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพและสามารถสร้างประโยชน์และพัฒนาประเทศได้จริง มีการวางเป้าหมายเชิงรุกเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยีและวัฒนธรรม จึงให้ความสำคัญกับสาขาวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพ และสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ซึ่งสาขาย่อยของกลุ่มวิชาต่างๆ นั้นล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพ อีกทั้งยังมีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตให้มีศักยภาพ เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานให้ได้มากที่สุด อาทิ บัณฑิตจะต้องมีคุณภาพในการที่จะสามารถคิดวิเคราะห์ได้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และมีทั้งสุขภาพะ ร่างกาย และ จิตใจที่ดี นอกจากนี้ยังมีความต้องการในการสร้างความตระหนักในคุณค่าของอุดมศึกษาโดยเน้น คุณภาพมากกว่าปริมาณ รวมถึงตระหนักถึงการยกระดับคุณภาพบัณฑิต ให้มีคุณธรรมจริยธรรม มี ทักษะความรู้ และปัญญา มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีทักษะการ วิเคราะห์เชิงตัวเลข และมีทักษะในการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จากนโยบายของ แผนพัฒนาฯ ในเชิงคุณภาพนั้น เน้นให้ถึงความสำคัญของศาสตร์ทุกศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพและสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ ก็ล้วนเป็นศาสตร์ที่ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นให้มีคุณภาพและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาประเทศในด้านต่างๆได้

แม้ว่าสัดส่วนเชิงปริมาณดังกล่าวจะเป็นเพียงการคาดการณ์ในภาพรวม ซึ่งแสดงให้เห็นถึง แนวโน้มความต้องการที่จะผลิตบัณฑิตสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ที่ค่อยๆเพิ่มขึ้น ในฉบับที่ 9-11 ซึ่งมีความสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงคุณภาพของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งทำให้ เห็นว่า สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นั้นมีความสำคัญและเป็นที่ต้องการไม่น้อยไปกว่าวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี แต่อาจจะเป็นแค่ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เนื่องจากเป้าหมายในเชิงคุณภาพและ ปริมาณ เป็นเพียงคาดการณ์หรือการตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งจะสำเร็จหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ ด้าน อาทิ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ล้วนแล้วแต่มีความเป็นพลวัต ส่งผลให้เราจะต้องเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกๆด้าน

ดังนั้นจากแผนนโยบายทั้งคุณภาพและปริมาณ แสดงให้เห็นว่า ศาสตร์ทุกศาสตร์ล้วนแต่ มีความสำคัญด้วยกันทั้งนั้น เพียงแต่บางช่วงเวลา บางสถานการณ์ ศาสตร์บางศาสตร์ก็อาจจะมี ความสำคัญมากก็อีกศาสตร์หนึ่งหรืออาจจะต้องอาศัยศาสตร์ทุกศาสตร์มาผนวกรวมกันเพื่อรับมือ กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมก็เป็นได้

ความสำคัญของสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์

ศาสตร์ หรือ ความรู้ในโลกนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ซึ่งศาสตร์แต่ละประเภทย่อมมีความสำคัญและจำเป็นต่อมนุษย์ใน

สังคมแตกต่างกันออกไป วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะตัว แต่สามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างกันได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

วิทยาศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมทั้งมนุษย์ที่เป็นสัตว์โลกประเภทหนึ่ง เป็นศาสตร์ที่มุ่งพิจารณาหาข้อเท็จจริงและสาเหตุของข้อเท็จจริงที่เป็นรูปธรรม สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสของร่างกาย ซึ่งไม่ใช่นามธรรม ทั้งนี้อาศัยการสังเกต และการทดลองตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์และทำนายผลได้ (ณตพล, 2556, น.381-382)

สังคมศาสตร์ คือ ศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการที่มนุษย์อยู่ร่วมกัน ดังที่ Young และ Mack ได้ให้คำนิยามของสังคมศาสตร์ไว้ว่า “Social Sciences are bodies of knowledge compiled through the use of scientific method which deal with the forms and contents of man’s interaction” กล่าวคือ ความรู้ต่าง ๆ ที่รวบรวมขึ้นโดยวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาของการกระทำระหว่างกันของมนุษย์ (เอกสารวิชาการ สังคมศาสตร์สำหรับประชาชน, 2526, น.83) โดยการนำระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ มาศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม และศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆในสังคม เพื่อให้ทราบถึงเหตุและผลของความสัมพันธ์ต่างๆ ที่มนุษย์กระทำต่อกัน

มนุษยศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับภาวะต่าง ๆ ของมนุษย์ แต่ไม่ได้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อจะอธิบายพฤติกรรมแบบแผนทางสังคมของมนุษย์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ศึกษาสิ่งที่เป็นนามธรรม มุ่งทำความเข้าใจถึงความรู้สึกทางอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดภายในของมนุษย์ ในฐานะปัจเจกบุคคล แสดงออกผ่าน ท่าทาง การกระทำ คำพูด งานเขียน หรือผ่านผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ วิธีการศึกษาของมนุษยศาสตร์ จะเน้นศึกษาพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง หรือเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยยึดจิตวิสัยเป็นหลัก อีกทั้งยังอาศัยการตีความ เพื่อให้สามารถเข้าถึงความหมายที่ซ่อนอยู่ในตัวของมนุษย์ ทำให้เราเข้าใจมนุษย์ สังคม วัฒนธรรม และโลกในความหมายที่แตกต่างไปจากการรับรู้ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เพียงอย่างเดียว (สัญญา, 2544, น.6)

จากข้างต้นอาจสรุปได้ว่า วิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษามนุษย์เพื่อมุ่งหาข้อเท็จจริงที่เป็นรูปธรรม โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งไม่ว่าจะหาข้อเท็จจริงจากสถานที่ใดหรือเวลาใดก็จะได้ข้อเท็จจริงแบบเดียวกัน สังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษา คือ ใช้หลักทฤษฎี หลักประจักษ์นิยม และหลักปฏิฐานนิยม แม้จะใช้วิธีการศึกษาที่เหมือนกับวิทยาศาสตร์ แต่สังคมศาสตร์ศึกษามนุษย์ในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งต่างจากวิทยาศาสตร์ที่ศึกษามนุษย์ในฐานะสัตว์โลกอย่างหนึ่งเท่านั้น มนุษยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมสูง ศึกษามนุษย์ด้วยการตีความจากสิ่งที่พบเห็น มุ่งทำความเข้าใจมนุษย์เป็นสำคัญ อีกทั้งยังเป็นศาสตร์ความรู้พื้นฐานให้กับวิทยาศาสตร์ แม้ว่ามนุษยศาสตร์จะศึกษามนุษย์เช่นเดียวกับสังคมศาสตร์ แต่มนุษยศาสตร์จะศึกษาส่วนที่เป็นนามธรรมของมนุษย์ คือ สติปัญญา ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม การพูด การเขียน และความงามความไพเราะด้านอื่นๆ

เพื่อช่วยในการอธิบายสังคมศาสตร์ ผู้เขียนขอยกความตอนหนึ่งในบทความของเรื่อง “สังคมศาสตร์คืออะไร” จากหนังสือ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ตุลาคม 2503 หน้า 6-7 ที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงนิพนธ์ไว้ ดังนี้

“สังคมศาสตร์ เป็นวิชาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มนุษย์เราอยู่ในโลกและเป็นส่วนหนึ่งของโลก วิทยาศาสตร์พยายามศึกษาโลกรวมทั้งมนุษย์ในโลกตามความเป็นจริง หรือที่เรียกว่า วัตถุวิสัย แต่มนุษย์มีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ ชอบติดต่อกับเพื่อนมนุษย์ นี่แหละเป็นเรื่องที่สังคมศาสตร์ศึกษาและพยายามศึกษาตามความเป็นจริง หรือตามวัตถุวิสัย อีกประการหนึ่งมนุษย์ย่อมแสดงออกซึ่งสิ่งมีค่า จะเป็นความรู้สึกรักนึกคิด อุดมคติ หรือคุณค่าต่าง ๆ ก็ตาม มนุษยศาสตร์ศึกษาดูในแง่จิตใจของผู้ศึกษาหรือโดยจิตวิสัย สังคมศาสตร์ก็ศึกษาเหมือนกันแต่ในแง่ของความเป็นจริง หรือวัตถุวิสัย สังคมศาสตร์จึงประสานกันกับวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์”

เราจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ล้วนเป็นความรู้ที่ยึดโยงอยู่กับความเป็นมนุษย์ของเราในทุกแง่มุมของชีวิต ไม่ว่าศาสตร์สาขาใด ๆ ล้วนก็มีความสำคัญในตัวของมัน มีความจำเป็นเฉพาะเรื่องเฉพาะด้านของมัน หากขาดศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งไปสังคมอาจจะยังดำรงอยู่ได้ แต่จะไม่สมบูรณ์ ถึงแม้ว่าแต่ละศาสตร์ทำงานร่วมกัน แต่ก็เชื่อว่าศาสตร์จะทำงานแทนกันได้อย่างสมบูรณ์

เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะย้อนแย้ง ชอบสวนกระแสโลกมาตลอด เมื่อ 10 ปีที่แล้วนั้น โลกตะวันตกเขาก็ก้าวคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีเยอะมาก แต่พอถึงตอนนี้โลกภายนอกเขาสนใจ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เพราะเขาตระหนักว่ามันมีความจำเป็นต่อการปลุกความรู้ หลักประเทศนั้นให้เจริญไป แต่เราก็เพ่งย้อนกลับไปพูดถึงเทคโนโลยี สดเมเชลล์ เป็นลักษณะที่อยู่หลังเขาตลอดเวลา” (ชูศักดิ์ ภัทธกุลวณิช, 2561) อีกทั้งยังมีแผนพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยที่มีการปรับลดจำนวนนักศึกษาในสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และเพิ่มจำนวนนักศึกษาในสายวิทยาศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน กลับยิ่งตอกย้ำว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ชอบสวนกระแส ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาในสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ซึ่งต่างจากต่างประเทศที่กลับให้ความสำคัญกับสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้เขียนอยากจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ว่ามีความสำคัญต่อมนุษย์และสังคมอย่างไร

สังคมศาสตร์ไม่ใช่วิชาเดียว แต่มีสาขาวิชาแยกออกเป็นหลายสาขา ซึ่งแต่ละสาขาต่างก็มีขอบเขตในการศึกษาที่ชัดเจน เพราะเนื้อหาของสังคมศาสตร์ คือมนุษย์ในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่กว้างขวางและซับซ้อนมาก โดยแต่ละสาขาวิชาของสังคมศาสตร์นั้น ค้นคว้าด้านใดด้านหนึ่งของชีวิตมนุษย์ เพราะชีวิตของมนุษย์มีหลากหลายแง่มุม ฉะนั้นในการศึกษาสังคมหนึ่ง ๆ ของมนุษย์ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจากหลาย ๆ สาขาวิชาในการศึกษาสังคมหนึ่ง ๆ ของมนุษย์

แต่ละสาขาวิชาในสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภาษาศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับภาษาหรือถ้อยคำของมนุษย์ และยังศึกษาเกี่ยวกับตัวอักษรหรืออักขระอีกด้วย เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาเกี่ยวกับการดำรงชีวิต การทำมาหากินของคนในสังคม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการ การ

แปรรูปผลผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก สินค้าและบริการ และโภชนาการ รัฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาสังคมด้านอำนาจหรือวิถีทางที่จะควบคุมมารยาทและดำเนินกิจกรรมของสังคมหนึ่ง ๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี ซึ่งวิชานี้มักมุ่งที่การปกครองประเทศหรือชาติตามแบบฉบับใดแบบฉบับหนึ่ง ต่อมาสังคมวิทยา เป็นวิชาที่มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องราวชีวิตมนุษย์ในสังคมทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นครอบครัว เศรษฐกิจ และศาสนา โดยจุดเน้นของสังคมวิทยาอยู่ที่ความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือกลุ่มคน ที่จะมีองค์ประกอบเบื้องต้น 3 ประการ คือ การกระทำระหว่างกันทางสังคม หน้าที่ และแบบแผนปฏิบัติของมนุษย์ในแต่ละสังคม มานุษยวิทยาเป็นวิชาที่ศึกษาวัฒนธรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิต หรือเป็นแบบในการคิด การกระทำ (รวมทั้งแบบทางวัตถุ) เรื่องสำคัญของสังคมหนึ่ง หรือ กลุ่มหนึ่ง เพื่อความคงอยู่และเพื่อความก้าวหน้าของสังคมหรือกลุ่มประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่สนใจเกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์ในสังคม ส่วนโบราณคดี เป็นวิชาที่ศึกษาความเป็นมาของสังคมต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ แต่เป็นวิชาเฉพาะ คือศึกษาลักษณะและประวัติของชุมชน โดยอาศัยวัตถุโบราณที่อยู่เป็นเครื่องมือในการสันนิษฐาน จิตวิทยาสังคม เป็นวิชาที่ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์เหมือนนักสังคมวิทยาเหมือนกัน แต่ศูนย์กลางของการศึกษาไม่เหมือนกัน นักจิตวิทยาไม่ได้ศึกษาว่าคนกลุ่มหนึ่ง ๆ กระทำอย่างไร แต่ตรวจสอบว่าบุคคลหนึ่งในกลุ่มหนึ่งมีพฤติกรรมอย่างไร เมื่อเห็นเหตุการณ์หนึ่ง ๆ เกิดขึ้นในสังคม การศึกษาของนักจิตวิทยาเป็นการศึกษาที่ลึกซึ้งเข้าไปในความรู้สึกของบุคคล

ส่วน จิตวิทยาการศึกษา และสังคมสงเคราะห์ เป็นภาคประยุกต์ของสังคมศาสตร์ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นวิชาที่ให้ความรู้ในทางปฏิบัติ ซึ่งมีมากมายหลายวิชา แต่ละวิชาก็อาศัยสังคมศาสตร์เป็นรากฐานทั้งนั้น จิตวิทยา ก็เป็นการนำเอาผลของการศึกษาของนักจิตวิทยาสังคมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษา และสังคมสงเคราะห์ เป็นการเอาการศึกษาของสังคมศาสตร์หลายแขนงมาใช้ให้เป็นประโยชน์ รวมทั้งเอากลวิธีของวิชาชีพหลายสาขามาใช้ในการช่วยเหลือสังคมให้บรรลุอุดมคติหนึ่ง (สังคมศาสตร์กับประเทศไทย, 2499, น.7-10)

อาจกล่าวได้ว่า สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีความเป็นพหุสาขาวิชา กล่าวคือ ในการศึกษาสังคมหนึ่ง ๆ ของมนุษย์ เราจะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ จากหลาย ๆ สาขาวิชา เนื่องจากมนุษย์ และสังคมมีความเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังมีสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ที่เราไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้น การจะศึกษาสังคมหนึ่ง ๆ ของมนุษย์ให้ถ่องแท้นั้น เราต้องมองจากหลาย ๆ มุม ซึ่งแต่ละมุมที่เรามองต่างก็ต้องอาศัยความรู้ที่ต่างกันในการมอง

สาขาวิชาต่าง ๆ ข้างต้นเป็นสาขาวิชา ที่ประเทศไทยได้เปิดสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งการประยุกต์ใช้สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสังคมไทยนั้น มีมุมมองการใช้ที่หลากหลาย ดังที่ผู้เขียนจะกล่าวต่อไป

ความรู้ทางด้านสถิติมีส่วนสำคัญในการช่วยให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ในสังคมได้มากขึ้น ซึ่งทำให้เห็นถึงข้อเท็จจริงและความเป็นไปในสังคมนั้น ๆ มิใช่เพียงแต่เป็นการคำนวณทางคณิตศาสตร์ ความรู้ทางด้านมานุษยวิทยามีส่วนช่วยให้ผู้คนในสังคมเข้าใจถึงความเป็นมาของวัฒนธรรมต่าง ๆ ว่าถูกก่อร่างสร้างมาในสังคมอย่างไร และที่สำคัญคือช่วยจัดระเบียบความรู้สึก

“ชาตินิยม” ของผู้คนในชาติให้พอดี และมีความเข้าใจถูกต้องอันซึ่งไม่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์ต่อประเทศเพื่อนบ้าน และในสังคมไทยเอง ความรู้ด้านมานุษยวิทยาก็เป็นศาสตร์สำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ทางสังคมอื่น ๆ เข้าด้วยกันให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นอีกด้วย อาทิ โบราณคดีได้นำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการขุดค้นทางโบราณคดี เช่น เครื่องมือในการขุดค้น และการใช้คาร์บอน 14 ในการหาอายุของวัตถุค้นพบ เป็นต้น ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มีความสำคัญทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการขับเคลื่อนประเทศ อาทิเช่น บทบาทในการวางแผนโครงสร้างพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ การบริการงบประมาณในกระทรวงต่าง ๆ หรือด้านธนาคาร เงินตรา ภาษีอากร ตลอดจนการประกอบอาชีพของผู้คนในสังคม อีกทั้งความรู้ในด้านเศรษฐศาสตร์ยังเชื่อมโยงกับความรู้ด้านรัฐศาสตร์ในการวางแผนนโยบายเศรษฐกิจต่าง ๆ และการบริหารประเทศของผู้นำ ซึ่งก็จะต้องพิจารณาให้ดี มิใช่ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมาจนเกินไปจนเป็นการก่อกวนทางเศรษฐกิจ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ที่ดีก็มีใช้เพียงนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความรู้แต่ด้านทฤษฎี หากแต่คือบุคคลที่รู้จักนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจในประเทศของตน ในประเทศไทยความรู้ทางรัฐศาสตร์นั้น มีประโยชน์อย่างมากทั้งในด้านการเมืองที่ช่วยให้การปกครองแบบประชาธิปไตยก่อร่างได้มากขึ้นจะเห็นได้จากการร่างรัฐธรรมนูญปกครองประเทศในแต่ละครั้ง รวมไปถึงประโยชน์ในด้านการปกครองที่มีส่วนช่วยในการปรับปรุงการปกครอง ให้มีการกระจายอำนาจมากขึ้น ในการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้นซึ่งเป็นส่วนสำคัญในระบอบประชาธิปไตย ความรู้ทางสังคมวิทยาช่วยในการป้องกันและแก้ไขความบกพร่องในทางแบบแผนและการปฏิบัติงานอันไม่ถูกต้องในสังคมไทย (สังคมศาสตร์กับประเทศไทย, 2499)

นอกจากนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึง มุมมองการใช้สาขาวิชาต่าง ๆ ของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในต่างประเทศ เพื่อให้เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างของการนำศาสตร์เหล่านี้มาประยุกต์ใช้ ในต่างประเทศมองว่า สังคมศาสตร์ เป็น การค้นหาความรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับตนเอง อดีตของตนเอง และสังคมของเขาเอง มีหลักฐานมากมายที่บ่งบอกว่ามนุษย์เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การเปลี่ยนแปลงต่างๆเกิดขึ้นได้อย่างไรและการเปลี่ยนแปลงควรเป็นอย่างไรเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องหาคำตอบกันต่อไป (The Social Studies and Our World concepts in social science, 1974,p.7)

นักสังคมศาสตร์ ให้มุมมองและบริบทเพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลของรัฐบาลกลางการประเมินดังกล่าวมีค่ามากกว่าตัวเลขเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความคิดเห็นของสาธารณชนแบบเหมือนให้ความรู้และสติปัญญา กับการตัดสินใจที่ชาญฉลาด (Ronald L. Wasserstein)

จากบทความเรื่อง The Importance of the Social Sciences ได้พูดถึงเกี่ยวกับสังคมศาสตร์ไว้ว่า โดยทั่วไปสังคมศาสตร์มุ่งเน้นการศึกษาสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในสังคม สาขาวิชาสังคมศาสตร์ครอบคลุมสาขาวิชาต่างๆเช่นเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มานุษยวิทยา และกฎหมาย อีกทั้งสังคมศาสตร์สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการทำงานของวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมได้ เนื่องจากมีทักษะในการวิเคราะห์และการสื่อสารซึ่งมีความสำคัญในหลายอุตสาหกรรมและองค์กร นักสังคมศาสตร์มีส่วนเกี่ยวข้องกับ

การแก้ปัญหาที่ใหญ่ที่สุดในโลกเช่น อาชญากรรมรุนแรง, พลังงานทดแทน และความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ พวกเขามีผลอย่างมากต่อทุกส่วนของสังคม บทบาทสำคัญที่สังคมศาสตร์สามารถทำได้ที่ผ่านมา คือการต่อสู้กับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ตัวอย่างที่ดีที่สุดคือวิกฤตการณ์ Ebola ล่าสุดในแอฟริกาตะวันตก ในขณะที่การแก้ไขปัญหาโดยธรรมชาติแล้วการพัฒนาความเข้าใจเรื่องเชื้อโรคและการลงทุนในเรื่องยา มีความต้องการด้านสังคมศาสตร์ มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่ทุกข์ทรมานจากโรคนี้ รวมทั้งสังคมในวงกว้างที่พวกเขาอาศัยอยู่

อีกทั้งยังกล่าวถึงความสำคัญของมนุษยศาสตร์ว่ามนุษยศาสตร์ช่วยให้เราเข้าใจคนอื่นผ่านทางภาษาประวัติและวัฒนธรรมของพวกเขา มนุษยศาสตร์กระตุ้นให้เราคิดสร้างสรรค์ สอนเราเกี่ยวกับการเป็นมนุษย์และการตั้งคำถามเกี่ยวกับโลกของเรา และมนุษยศาสตร์พัฒนาพลเมืองที่มีความรู้และมีความสำคัญ ปราศจากมนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยไม่สามารถเจริญรุ่งเรืองได้

ในประเทศไทยกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หากเปรียบเทียบกับประเทศในโลกตะวันตกแล้วก็ถือว่ายังเสียเปรียบอยู่หลายประการ แม้ว่าจะมีการเปิดสอนในหลากหลายสาขาวิชาก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในด้านความรู้ของบุคลากรที่ให้ความรู้เอง ในต่างประเทศสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ถูกทำให้เห็นเป็นรูปธรรม ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับศาสตร์ต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อให้เกิดความคิดและมุมมองใหม่ ๆ ที่ชัดเจนและกว้างขึ้น และทำให้สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่ถูกมองว่าเป็นศาสตร์ที่หยุดนิ่งกลับมามีชีวิตอีกครั้ง เราจะเห็นความรู้ทางศาสตร์นี้แทรกซึมอยู่ในทุก ๆ ศาสตร์ แต่สำหรับกรนำสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยนั้น ถูกทำให้เห็นเป็นรูปธรรมน้อย อาจเป็นเพราะ การเรียนการสอนในสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา ที่เน้นทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ แลแต่เน้นปฏิบัติน้อย ซึ่งทำให้ผู้เรียนนั้นเห็นภาพจากการเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง หรือเห็นจากประสบการณ์ของผู้สอน ทำให้ผู้เรียนก็จะมีความเข้าใจในทฤษฎีเป็นอย่างดี แต่อย่าลืมว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงนั้นอาจไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ผู้เรียนขาดประสบการณ์ จึงทำให้เวลาที่ผู้ศึกษาสำเร็จการศึกษาไปแล้วนั้นจะเกิดความสับสนว่าสิ่งที่เราเรียนมากับสิ่งที่เราเจอมาทำไมมันถึงต่างกัน ไม่เหมือนในตำราที่เล่าเรียนมา สิ่งนี้ถือเป็นข้อเสียเปรียบของประเทศไทย

ถ้าไม่มีสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์?

ศาสตร์แต่ละศาสตร์ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญด้วยกันทั้งนั้น หากขาดศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งไปย่อมต้องก่อให้เกิดผลกระทบตามมาอย่างแน่นอน ไม่เว้นแม้แต่สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ที่ถึงแม้ว่าสังคมศาสตร์จะเป็นความรู้ที่นำไปใช้สำหรับประกอบอาชีพโดยตรงได้ค่อนข้างน้อย แต่สังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตัวเอง เข้าใจผู้อื่นในแบบที่เขาเป็น เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ และทำให้เราสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมนั้นได้โดยง่าย

ผลกระทบอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อมนุษย์เมื่อไม่มีสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์แล้ว นั่นก็คือ มนุษย์เราจะขาดความคิดที่ละเอียดอ่อน มุมมองที่ลึกซึ้ง การรู้จักวิเคราะห์ วิเคราะห์ญาณสิ่งต่าง ๆ การมีความคิดสร้างสรรค์ รวมไปถึงทักษะในการดำเนินชีวิตอีกด้วย “หากเขาไม่มีความรู้ทางสังคมศาสตร์ เขาจะเข้ากับคนอื่น คบกับคนอื่นได้หรือ ถ้าเขาไม่มีความรู้ทางมนุษยศาสตร์ เขาจะ

ขาดความรู้ขั้นสูงที่เรียกว่า สัจธรรมจากศาสนา ขาดปรัชญาในการดำรงชีวิตขาดการชื่นชม รื่นรมย์ กับสิ่งสวยงาม ไพเราะ” (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และ ชาย สัญญาวิวัฒน์, 2551, น. 12) นั่นเป็น เพราะสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่สามารถใช้ขัดเกลาและฝึกฝนมนุษย์ ทั้งทางด้าน จิตใจและความคิด ให้เรากลายเป็นพลเมืองที่ดีในระบบประชาธิปไตยได้ ดังนั้นแล้วเราจึงไม่อาจ ขาดสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลง สังคมศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์นั้นมีความสำคัญมากในการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ เกิดจากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะการศึกษานี้จะทำให้เราทราบถึงเหตุและผล ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และจะทำให้มนุษย์เราสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ท่ามกลางความ เปลี่ยนแปลงได้

จะขอลำถึงเหตุการณ์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการขาดสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นั่นคือ การจ่อยุบภาควิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยศิลปากร ให้เหลือเพียงแค่สาขาวิชาเท่านั้น อันเป็นผลสืบ เนื่องมาจากการเปิดเผยนโยบายด้านการศึกษาจากรัฐบาล ที่ก่อให้เกิดผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลงแก่มหาวิทยาลัยมากมายในประเทศไทย มหาวิทยาลัยศิลปากรเองก็เป็นหนึ่งในนั้น ที่ เห็นตัวอย่างของผลกระทบได้ชัดที่สุด โดยเรื่องนี้ได้มีการเปิดเผยผ่าน facebook ของ คมกฤช อู่เต็กเค่ง อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ หัวหน้าภาควิชาปรัชญา มหาวิทยาลัย ศิลปากร เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2561 โดยมีเนื้อหาคือ “ภาควิชาปรัชญา ม.ศิลปากร จะถูกยุบลง เป็นสาขาวิชา นี่เป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งคงไม่ได้แสดงให้เห็นเพียงแค่การเปลี่ยนแปลงในมหาวิทยาลัย ศิลปากร แต่แสดงถึงความพยายามจะลดความสำคัญของวิชาการสายมนุษยศาสตร์ – อักษรศาสตร์ ลงจนหายไปที่สุดในที่สุด” ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ของมหาวิทยาลัยศิลปากรไม่ใช่แค่ที่ภาควิชา ปรัชญาเพียงเท่านั้น หากแต่กำลังเริ่มดำเนินการไปในทุกภาควิชา และทุกภาคคณะในสาย สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นอกจากนี้แล้วมหาวิทยาลัยศิลปากรยังออกระเบียบในการตั้งภาควิชา ขึ้นมาใหม่ โดยใช้เกณฑ์ซึ่งอิงมาจากคณะสายวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจารย์คมกฤชมองว่า ธรรมชาติของ คณะสายวิทยาศาสตร์ต่างจากฝั่งศิลปะและมนุษยศาสตร์ จึงไม่ควรต่างกัน จึงไม่ควรเอาเกณฑ์จาก สาขาที่ต่างกันมาใช้ร่วมกัน นอกจากนี้ อาจารย์คมกฤชยังกล่าวไว้อีกว่า “แม้อธิการจะยั่วว่า จะเป็น ภาควิชาหรือจะเป็นสาขาอยู่ที่คณะเองจะตัดสินใจ แต่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ตั้งเกณฑ์ ออกระเบียบซึ่ง วางกลไกให้เกิดภาควิชาในฝั่งมนุษยศาสตร์และศิลปะได้ยาก เท่ากับมหาวิทยาลัยจงใจให้เกิดการ ยุบเลิกภาควิชาในทางฝั่งนี้ใช่หรือไม่?”

หลังจากที่มีการเปิดเผยเรื่องนี้ออกมาก็ได้มีบทสัมภาษณ์หนึ่งที่สอบถามอาจารย์คมกฤช ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น และในตอนหนึ่งของบทสัมภาษณ์อาจารย์ได้แสดงทัศนะถึงความจำเป็นของ การรักษาภาควิชาปรัชญานี้ไว้ว่า การเรียนวิชาสายมนุษยศาสตร์มันเป็นวิชาที่ส่องสะท้อนชีวิต เคย มีคนตั้งคำถามว่า ทำไมเราต้องเรียนปรัชญา เรียนประวัติศาสตร์ แต่มันจะช่วยให้เราได้ตั้งคำถามถึง ตัวเราเอง รวมถึงได้กระบวนการคิดที่แตกต่างออกไป นอกจากนี้แล้ว แนวโน้มในโลกตะวันตกนั้น นายจ้างก็เริ่มชอบคนที่เรียนสายมนุษยศาสตร์ เพราะมันมีระบบคิดที่เอาไว้อิงงานได้เยอะ และ ทักษะการทำงานมันฝึกได้ การเรียนมนุษยศาสตร์มันพัฒนาความละเอียดอ่อนอะไรบางอย่าง ใน ฐานที่เราเป็นพลเมือง เช่น การระวังต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมถึงอารมณ์ความรู้สึกต่อสิ่งที่เกิดขึ้นใน สังคม การที่นักศึกษาไม่ได้เรียนพวกนี้ หรือได้เรียนวิชาสายมนุษยศาสตร์น้อยลง มันก็จะมีปัญหา

ต่อการทำงานของพวกเขาดอนที่จบออกไป คือมุมคิดที่ลึกซึ้งของเขาจะหายไป (Thanyawat Ippoodom, 2561)

จากทั้งหมดที่ได้กล่าวไปข้างต้น ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าหากสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ หายไปแล้วนั้นจะเป็นอย่างไร ดังนั้นเมื่อเห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงสามารถเข้าใจได้ถึง ความสำคัญของสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ที่ควรค่าแก่คงอยู่และเรียนรู้ เพื่อที่จะสามารถขัดเกลา ความคิด จิตใจ และพัฒนาตนเองให้มีทั้งศักยภาพและประสิทธิภาพที่ดีควรค่าแก่การเป็นมนุษย์ใน สังคม

จากงานศิลป์เสวนาในหัวข้อ “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ชาติ (ไม่) ต้องการ” ที่จัด ขึ้นที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2561 ที่ผ่านมา มีเหล่าวิทยากรที่ต่างคนต่างก็มีมุมมองที่หลากหลายมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

โดยจะขอเริ่มที่ อาจารย์ชูศักดิ์ ภทรกุลวณิช อาจารย์ในสาขาวิชาภาษาและวรรณคดี อังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีทัศนะต่อหัวข้อนี้ว่า ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นใน สังคมไทยคือ สังคมไทยเรามีปรัชญาพื้นฐานต่อการศึกษาว่า การศึกษานั้นเป็นไปเพื่อการเพาะช่าง ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทุกโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น ล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายเพื่อวิชาชีพทั้งสิ้น และ ถึงแม้ว่าระบบการศึกษาในทุกวันนี้จะเปลี่ยนไปเป็นมหาวิทยาลัยแล้วก็ตาม แต่ฐานความคิดเดิมของ การศึกษาในสังคมไทย ก็ยังคงเป็นการเพาะช่าง และวิธีการวัด การประเมินมาตรฐานและคุณภาพ ของหลักสูตรการศึกษานั้นก็ตั้งอยู่บนฐานของการเพาะช่างเช่นกัน ทำให้สิ่งนี้เป็นปัญหาที่สำคัญของ คณะศิลปศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพราะปรัชญาและอุดมคติของการศึกษาใน ศาสตร์เหล่านี้ เป็นไปเพื่อการพัฒนาตนเองเป็นหลักมากกว่าเป็นไปเพื่อตอบโจทย์ของอุตสาหกรรม ธุรกิจ ประเทศชาติ

อาจารย์ยังกล่าวอีกว่า ถ้าประเทศของเราพึงพอใจที่จะเป็นแค่การผลิตคนเพื่อป้อน ตลาดแรงงาน ประเทศเราก็ได้แต่อยู่อยู่กับที่ สิ่งในโลกในศตวรรษที่ 21 ต้องการคือ คนที่มีความคิด สร้างสรรค์ มีวิจรรย์ญาณ มีความสามารถที่จะคิดด้วยตัวเองได้ มีไหวพริบไหวปัญญาที่สามารถ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ตลอดเวลา สามารถปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ และ การศึกษา การฝึกฝนของสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์นั้น จะช่วยให้มนุษย์มีทักษะที่สามารถจะ ปรับตัวเอง ตอบสนองกับความต้องการของธุรกิจ เศรษฐกิจแบบใหม่นี้ได้ การเรียนภาษา ประวัติศาสตร์ ปรัชญา วรรณคดี โดยตัวความรู้อาจไม่สามารถเอาไปทำอะไรได้ แต่สามารถฝึกฝน ทักษะหลาย ๆ อย่างให้กับนักศึกษาได้ ให้นักศึกษาสามารถที่จะคิด วิเคราะห์ เข้าใจมนุษย์ทั้งใน อดีตและปัจจุบัน ซึ่งสิ่งนี้จะประโยชน์ทั้งต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน นอกจากนี้ในอีกมิติ ที่ศิลปศาสตร์สามารถจะทำและเป็นโมเดลได้คือ การพัฒนาศักยภาพของคน การพัฒนาสติปัญญา ตนเอง ความรับผิดชอบและความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

หัวใจหลักของศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์มันทำให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพของ อารมณ์ ความรู้สึก สามารถที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิตของมนุษย์

อีกด้านหนึ่งในมุมมองของ อาจารย์วัชร สันธูประมา สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์กล่าวว่า ในสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เราไม่ได้ทำให้สังคมตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของศาสตร์ที่เราทำอยู่ ศาสตร์ของเราไม่ได้ถูกเปิดเผยให้สังคมเห็นและยอมรับมากนัก อย่างเช่นในเชิงของประวัติศาสตร์ สังคมไม่ได้เข้าใจประวัติศาสตร์อย่างที่เราเข้าใจ สังคมคิดว่า ประวัติศาสตร์ก็เป็นแค่เพียงการไปหาความจริงในอดีต ทำอะไรที่ดูย้อนยุค ซึ่งในส่วนนี้อาจารย์ นักวิชาการที่ดูแลและทำอยู่ในแต่ละศาสตร์ยังไม่มีความสามารถที่จะทำให้สังคมเห็นและเข้าใจได้ชัดเจนมากเท่าที่ควร จึงดูเหมือนนักสังคมศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์ทำอะไรก็ไม่มีที่ ไม่ได้เกี่ยวกับสังคมเลย ทั้ง ๆ ที่สิ่งที่เรากำลังทำอยู่นั้นเกี่ยว ซึ่งอันนี้เป็นปัญหาอย่างหนึ่งของสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ที่เรานั้นไม่ได้สื่อสารให้ศาสตร์ออกไปสู่สังคมได้เท่าที่มันควรจะเป็น นอกจากนี้แล้วสำหรับประเด็นเรื่อง มนุษยศาสตร์ดิจิทัล ก็มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ที่มีมันเป็นเครื่องมือในการทำสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ไปสัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์ได้

สำหรับทัศนะของ อาจารย์อนุชาติ พวงสำลี คณบดีคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์มองว่า มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ที่ชาติไม่ต้องการนั้น จะต้องการหรือไม่ มันอยู่ที่ “เรา” นโยบายก็มีส่วน แต่ด้านที่ต้องทำงานเยอะมาก คือด้านฝั่งเรา และในการตัดสินใจหรือวัดความสำเร็จของคณะสาขาโดยการดูตัวเลขการมีงานทำนั้น อาจารย์ไม่เชื่อว่านั่นจะเป็นตัวชี้วัดที่ดี บัณฑิตของสหรัฐอเมริกา 27% ทำงานไม่ตรงกับสาขาที่เรียน หมายความว่า โลกในปัจจุบันอันใกล้นี้คนที่เรียนกับสาขาที่ทำงานมันไม่จำเป็นต้องตรงกัน โลกของคนรุ่นใหม่เปลี่ยนไป สิ่งที่เราต้องการคือความสามารถหรือศักยภาพบางอย่างที่อาจารย์คิดว่า สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์นี้แหละที่จะสามารถให้คำตอบและเติมเต็มมุมใหม่บางอย่างนั้นให้กับสังคมได้

ในมุมมองของอาจารย์ สิ่งที่เป็นหัวใจของการศึกษาคือ ทำอย่างไรให้มนุษย์คนหนึ่งเติบโตขึ้นมา และค้นหาตนเองให้เจอ ซึ่งสิ่งนี้แหละคือพื้นฐานของสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ถ้าทำให้มนุษย์คนหนึ่งค้นพบว่า อะไรคือความชื่นชอบของเขา เขาจะได้ไม่ต้องทนทุกข์ตลอด 4 ปี หน้าที่ของเราคือ เราจะพาเขาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของเขาได้อย่างไร และอีกสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ ระบบการศึกษาของเรา ณ ปัจจุบัน เรากลับตีเพดานจำกัดศักยภาพของผู้เรียนเอาไว้ ดังนั้นสิ่งที่เราต้องการอีกอย่างหนึ่งในการศึกษาคือ learning platform แบบใหม่ ๆ ด้วย

สุดท้ายนี้ทัศนะของ ธนากร เสรีบุรี รองประธานกรรมการบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) และเครือเจียไต๋ เขากล่าวว่า ในมุมมองของเขานั้น วิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ในตอนนี้กำลังเป็นช่วงที่มองเห็นแสงสว่างและมาอย่างรวดเร็ว อย่างในเรื่องของการท่องเที่ยว ในระยะสามปีมานี้การท่องเที่ยวของประเทศเราเติบโตขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ปีที่แล้วมี 36 ล้านคนของชาวต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทย เราได้เงินตราเข้ามาอยู่ประมาณ 2.5 ล้านล้านบาท ดังนั้นหากหมุนด้านนี้ต่อไปประเทศไทยจะเจริญได้อีกมาก และในอีกสิบปี ประเทศไทยต้องมีคนท่องเที่ยวมาอย่างน้อยร้อยล้านคน และจากจำนวนร้อยล้านคนนั้นเรายังต้องการบุคลากรอีกเป็นจำนวนมากขนาดไหน

สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่อยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์มาก จนทำให้มองไม่เห็นถึงความสำคัญของมัน จึงถูกละเลย ดังนั้นแล้วมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน และวิธีการปรับตัวของสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ที่ต้องปรับตัวให้เข้าสังคมที่เป็นอยู่ ณ ขณะนี้ วัชร สันธูประมา ได้เสนอ Digital humanity หรือมนุษยศาสตร์ดิจิทัล ซึ่งมีความสำคัญในแง่ที่เป็นเครื่องมือในการที่สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จะไปสัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือในแง่ของการสื่อสาร การทำความเข้าใจ เพราะการรับรู้ของมนุษย์ในแง่พื้นที่ เวลา นั้น ถูกจำกัด ดิจิทัลเทคโนโลยีเป็นตัวขยายการรับรู้และการเรียนรู้ของมนุษย์ (ประชาไท, 2561) อาจทำให้สังคมศาสตร์สามารถอยู่ต่อไปได้ แต่ในอนาคตเราก็คงไม่อาจทราบได้ว่าเส้นทางของสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จะเป็นเช่นไร

แต่อย่าลืมว่าโลกของเราประกอบด้วยคนที่มีโครงสร้างสมองระบบต่าง ๆ ในร่างกาย ซับซ้อนมากกว่าโครงสร้างและพฤติกรรมของปรมาณู เมื่อร่างกายของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเข้าเป็นรัฐ จะมีความซับซ้อนสักเพียงใด ตามสัญญาติญาณต้องการอยู่รอดสืบพันธุ์ ความบีบบังคับทางเศรษฐกิจ การต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้คนมุ่งแสวงหาอาชีพ จึงเร่งหาความรู้ที่ใช้สำหรับไปประกอบอาชีพโดยตรง แต่หากไม่มีสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือตัวของมนุษย์เอง เพราะเป็นศาสตร์ที่ช่วยให้เราทำความเข้าใจมนุษย์ด้วยกันเอง ถ้าไม่มีมันก็ไม่มีสังคม มนุษย์อาจจะต่างคนต่างอยู่ เพียงเพื่อเอาชีวิตรอด และมนุษย์อาจจะล้าหลังกลับเข้าไปสู่ยุคแรก ๆ ของมนุษย์ก็ได้

ผลิตบัณฑิตสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ไปทำไม?

ความรู้ในแต่ละศาสตร์นั้นย่อมมีลักษณะและคุณภาพที่เฉพาะตัวแตกต่างกันออกไป ซึ่งล้วนมีส่วนในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวไปข้างหน้าได้ด้วยกัน ความรู้ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้คนในสังคมเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ที่ปฏิเสธไม่ได้คือทุกคนเป็นปัจเจกชนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการเข้าใจผู้อื่นเป็นสิ่งที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม แม้ว่าสังคมศาสตร์จะเป็นความรู้ที่นำไปใช้สำหรับประกอบอาชีพโดยตรงได้ค่อนข้างน้อย แต่สังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตัวเอง เข้าใจผู้อื่นในแบบที่เขาเป็น เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ และทำให้เราสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมนั้นได้โดยง่าย

จากการศึกษาจากอัตราการผลิตบัณฑิตคณะสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในช่วง พ.ศ.2554-2559 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8- 11 (พ.ศ.2540-2559) และ ความสำคัญและการประยุกต์ใช้ศาสตร์ทางสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า ถึงแม้ว่าสัดส่วนในการรับนักศึกษาสายสังคมศาสตร์มากกว่าสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่จำนวนบัณฑิตที่จบนั้นมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่เมื่อเข้าสู่ระบบสายงานแล้วเรากลับพบว่า สายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นที่ตลาดแรงงานต้องการมากกว่าสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพจึงทำให้งานทางสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นที่ต้อง แต่ในขณะเดียวกันบัณฑิตที่จบทางสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลับสวนกับความต้องการของตลาดแรงงาน จึงทำให้บัณฑิตที่จบศาสตร์สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์กลับกลายเป็นบุคคลที่ว่างงาน

เนื่องจากศาสตร์ทางด้านนี้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานค่อนข้างน้อย แต่ทั้งหมดนี้ก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การปรับลดจำนวนการรับนักศึกษาสายสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ แล้วเพิ่มจำนวนการรับเข้า นักศึกษาสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขึ้น เพราะอาจจะไม่ได้ทำให้บัณฑิตสายวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีเพิ่มขึ้นได้ เพราะปัญหาไม่ได้อยู่ที่จำนวนการรับเข้า แต่อยู่ที่คุณภาพของผู้ศึกษาและ คุณภาพการศึกษาด้วย ต่อให้มีการปรับการรับเข้าสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็น 70% และ สายสังคมศาสตร์เป็น 30% ก็ไม่ได้การันตีว่าจะมีนักศึกษาจบทางสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพิ่มขึ้น ดังนั้นแล้วสิ่งสำคัญยิ่งไปกว่าการเพิ่มจำนวน คือ การเพิ่มคุณภาพของการศึกษาทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควบคู่ไปกับการเพิ่มทักษะและศักยภาพของผู้ศึกษาด้วย

แม้ว่าสายสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ จะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานค่อนข้างน้อย แต่ ก็เชื่อว่าจะไม่สำคัญ เพราะบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ไม่ได้ถูกผลิตมาเพื่อเป็น แรงงานในตลาดแรงงาน แต่ถูกผลิตมาเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน พวกเขาถูกผลิตขึ้นมาด้วย ศาสตร์ที่เป็นนามธรรม จึงทำให้พวกเขามีความเข้าใจตัวเอง เข้าใจผู้อื่น ๆ เข้าใจสังคมและ วัฒนธรรมได้อย่างถ่องแท้ พวกเขาถูกสอนให้มองสิ่งต่าง ๆ ในหลายด้านโดยปราศจากอคติ พวกเขา จะเป็นผู้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะพวกเขาเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาในสังคม

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนใน สังคมมีปฏิสัมพันธ์กัน มีมุมมองที่หลากหลาย เข้าใจตนเองและพยายามที่จะเข้าใจผู้อื่น ยิ่งในสังคม ที่คนเป็นปัจเจกชนมากขึ้น ทุกคนล้วนแต่คิดถึงตนเองเป็นที่ตั้ง ด้วยระบบสังคมที่มีการแข่งขันสูง ศาสตร์ทางด้านสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จะช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้ ทำให้เกิด ความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสตร์ด้านนี้ ซึ่งบัณฑิตที่จบทางด้านนี้จะมีความ เข้าใจเกี่ยวกับสังคมที่ลึกซึ้งกว่าคนที่ไม่ได้เรียน พวกเขาเหล่านี้เปรียบเสมือนตัวกลางที่จะช่วยให้คน ในสังคมอยู่ร่วมกันได้ ถึงแม้จะเป็นเพียงส่วนเล็กๆ แต่ก็เป็นส่วนเล็กๆ ที่มีคุณค่า และประโยชน์ มากมาย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- โครงการเสริมการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2526). *เอกสารวิชาการ สังคมศาสตร์สำหรับ ประชาชน*. กรุงเทพฯ: สัตยการพิมพ์.
- ชาย สัญญาวิวัฒน์ สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). *สังคมศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล. (2556). สหวิทยาการระหว่างสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ การแพทย์ เพื่อประยุกต์ในการเรียนการสอนแพทยศาสตร์. *ธรรมศาสตร์เวชสาร*, 13(3). สืบค้นจาก<http://www.med.nu.ac.th/pathology/humanities/file/903.pdf>
- นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ. (ม.ป.ป.). *คำศัพท์ทางสังคมวิทยา*. สืบค้นจาก <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/index>

- ประชาไท. (2561). 'ยุบภาคปรัชญา' วิชาไม่ทำเงิน สังคมไม่ตั้งคำถาม หรือปรัชญาทำตัวเหินห่าง?. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2018/04/76209>
- ประชาไท. (2561). มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ที่ชาติ(ไม่)ต้องการ มุมนักวรรณกรรม-นักประวัติศาสตร์. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2018/03/76113>
- ปัญหา คนว่างงาน. (2557). สืบค้นจาก <http://sirimamadteh.blogspot.com/>
- มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์,สำนักงานคั่นคว่ำ. (2499). สังคมศาสตร์กับประเทศไทย. กรุงเทพฯ: Siva Phorn Limited Partnership.
- ศูนย์ข้อมูลวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สถิตินักเรียนนักศึกษา. สืบค้นจาก <http://stiic.sti.or.th/stat/ind-lf/ind-lf-g001/lf-t001/>
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2544). สังคมศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559). สืบค้นจาก http://www.mua.go.th/users/bpp/developplan/download/higher_edu_plan/PlanHEdu11_2555-2559.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2551-2554). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่10 (พ.ศ.2551-2554). สืบค้นจาก <http://113.53.231.35/ipepb/12/pan.pdf>
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัย. (2540-2544). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). สืบค้นจาก http://www.mua.go.th/users/bpp/developplan/download/higher_edu_plan/PlanHEdu8_2540-2544.pdf
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา. (กันยายน 2545). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). สืบค้นจาก http://planning.nida.ac.th/main/images/Planning%20Division/Plan/PlanHEdu9_2545-2549.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก http://www.info.mua.go.th/information/show_all_statdata_table.php?data_show=3
- อรสา ภาววิมล. (2559). (ร่าง) แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560-2574). สืบค้นจาก http://www.ubu.ac.th/web/files_up/03f2017040916420783.pdf
- Phawathaksa. (2561). ระบบการศึกษา-เรียนไม่ตรงตลาด-เหยียบขี่ไก่ไม่ฝ่อ พาเด็กจบใหม่ตกงานสูงขึ้น. สืบค้นจาก <https://www.smartsme.co.th/content/84533>
- WP. (2017). JobsDB เผย 10 สายงานที่ตลาดต้องการมากที่สุด พร้อมเคล็ดลับมัดใจคนทำงาน Gen X-Y-Z. สืบค้นจาก <https://www.brandbuffet.in.th/2017/06/jobsdb-shaping-the-future-of-hr/>

ภาษาอังกฤษ

Rice, C. C. (2557). *Here are 9 reasons why humanities matter. What's your number 10?*. Retrieved from <http://curt-rice.com/2014/02/25/here-are-9-reasons-why-humanities-matter-whats-your-number-10/>

King, M. F. (1970). *The Social Studies and Our World concepts in social science*. USA: LAIDLAW BROTHERS.

Ronald L. Wasserstein. (2018). *Why social science: Because It Produces Essential Data for Our Democracy*. Retrieved from <http://www.whysocialscience.com/>

Study International Staff. (2015). *The Importance of the Social Sciences*. Retrieved from <https://www.studyinternational.com/news/the-importance-of-the-social-sciences>